

PAVLOVI ČOBRDOVI

Bratislava dňa 16. októbra 1947

Dôstojný pán generálny biskup!

Odpovedajúc na Váš list zo dňa 14. mája 1947 vo veci vyučovania náboženstva ev. a. v. duchovnými maďarskej, poľskej, nemeckej národnosti, ktorým ešte nebola udelená výnimka, prosím, aby ste si porovnali nasledovné stanovisko:

Podľa Košického vládneho programu je ČSR štátom národným. Vyučovacím jazykom je jazyk slovenský, prípadne český alebo — na základe osobitného povolenia — iný jazyk slovanský. Preto nemožno za nijakých okolností pripustiť vyučovanie hoci ktorého predmetu iným jazykom a ja, znajúc Vaše osvedčené národné cítenie i presvedčenie, nepochybujem, že s niečím podobným by ste sami nikdy nesúhlasili.

Avšak podľa dekrétu č. 33,45 Zb. z. a n. stratili Nemci a Maďari v ČSR československé štátne občianstvo a tým i občianske práva; toto sa vzťahuje paušálne na každého obyvateľa ČSR maďarskej alebo nemeckej národnosti, teda aj na duchovných. Výnimku z prepustenia, ktoré v dôsledku tohto a ináč i ex lege vyplýva (nar. čís. 99/45 Zb. nar. SNR), môže povoliť príslušný povereník po kladnom návrhu preverovacej komisie, príslušnej pre konkrétny prípad; je to možné iba v tom prípade, kde dotýčný Nemec alebo Maďar nielenže ostal neutrálny (čo by samo o sebe nepostačovalo), ale prejavil aktívnu činnosťou svoje demokratické a protifašistické presvedčenie (zúčastnil sa na oslobodzovacej činnosti primeraným spôsobom), čo prísluší zväziť práve spomenutej preverovacej komisii.

Je pravda, že PŠO zakázalo neprevereným, resp. tým duchovným, ktorým výnimka nebola udelená, vyučovať náboženstvo. Stalo sa tak v dôsledku skutočností, že mnohí duchovní, ktorí boli určení na od-

sunutie z ČSR alebo predpokladali, že výnimku nedostanú, dopustili sa ex cathedra protištátnych výrokov, ba i činov, čo sa dokázalo — bohužiaľ — riadnym šetrením bezpečnostných orgánov.

Pri tom však preverovacia komisia svoju prácu vykonávala a dnes so spokojným svedomím môžem Vám oznámiť, že väčšina prípadov je už definitívne vyriešená; iba snáď prípady, ktoré boli vrátené na vyšetrovanie, doloženie alebo pre administratívno-technické dôvody meškajú, nie sú ešte vybavené, prípadne nenadobudli ešte moci práva. Prirodzene je vec komplikovaná u duchovných určených na odsun, nakoľko i výnimka raz už udelená, je viazaná na dodatočné predloženie osvedčenia o vrátení alebo udelení štátneho občianstva ČSR a tu je bezpodmienečne nutné pokračovať koordinovane s Reslovakizačnou komisiou Osídľovacieho úradu a s verejnou správou vnútornou, v ktorých moci je definitívne riešenie jednotlivých prípadov udelením, vrátením alebo zamietnutím československého štátneho občianstva. Otázka reslovakizácie sa pohla iba v posledných týždňoch, ako je Vám iste známe. Je však prirodzené, že reslovakizovaný občan má pre nás plné práva každého druhého občana.

Na tomto stave, ktorý je prirodzeným dôsledkom nekompromisného postoja zákonodarcu, ja osobne nemôžem nič meniť, ale som pevne presvedčený, že Vy, ktorý ste sa osvedčili v minulosti vždy ako národne citiaci a s národom idúci človek, plne pochopíte a osvojíte si toto stanovisko, ktoré je oprávnenou, ba povinnou obranou národa a štátu proti možnosti rozleptania cudzím žvlom, ako tomu bolo niekoľkokrát v minulosti.

Viem, že Vy, ktorému nie sú neznáme ideály nášho boja za oslobodenie, nášho Povstania, stotožníte sa plne s vývodmi tuňá uvedenými. Toto naše štátne a národné stanovisko je dnes známe v celom svete a nikde nenarazilo na odpor, iba u bývalých nepriateľov — ktorí sú ním postihnutí — a ktorých by som ešte ani dnes sa neodvážil nazvať priateľmi, ba čo len neutrálmi.

Tu by potom bolo veľmi prekvapivé, keby sa prá-

ve medzi nami Slovákmi našiel niekto, kto by toto stanovisko zavrhol. Prekvapilo by to a bolelo by. Ja som však presvedčený, že sa to nestane.

Školská správa sa svedomite stará, aby vyučovanie náboženstva bolo všade umožnené, nemôže však pre hore uvedené okolnosti pripustiť vyučovanie v inej ako slovenskej alebo inej slovanskej reči. Katechéti národnosti maďarskej alebo nemeckej, ktorí ovládajú tento jazyk, budú môcť — ak tomu ešte tak nie je — po vyriešení otázky ich štátneho občianstva bez námietok a nikým nerušene vyučovať ďalej; generálnu výnimku však im udeliť nemožno; preto prosím, aby cirkevné vrchnosti inštruovali príslušných duchovných, aby urýchlene predložili potrebné doklady, prípadne požadované dokumenty, ktoré im umožnia prístup na školy. Pokiaľ by napriek tomuto chýbali sily pre vyučovanie náboženstva, bolo by treba, aby cirkevná vrchnosť poverila zatiaľ vyučovaním tohto literného učiteľa — príslušníka cirkvi.

Som presvedčený, že plne akceptujete túto moju odpoveď a porúčam sa s prejavom dokonalej úcty.

L. Novomeský

Táto problematika sa definitívne vyriešila po Februári 1948.